

KOMMUNINFO

Helsingfors 21.2.2011

2 / 2011

Rätt för personer i behov av långvarig institutionsvård, boendeservice eller familjevård att byta hemkommun och bostadsort

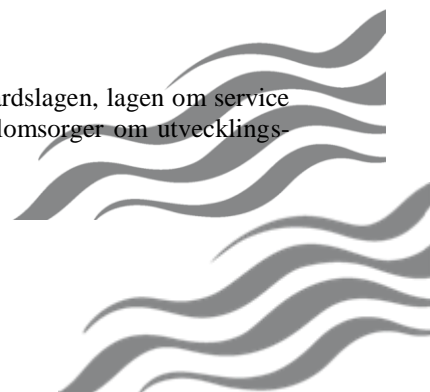
Lagen om hemkommun (201/1994) och socialvårdslagen (710/1982) har ändrats genom lagar (1377/2010 och 1378/2010) som trädde i kraft 1.1.2011. Målet för lagändringarna är att den rätt att fritt välja bostadsort som bestäms i grundlagen ska tillgodoses bättre i synnerhet i fråga om äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Rätten att röra sig fritt inom landet och där välja bostadsort är en grundläggande rättighet enligt 9 § i grundlagen. Lagändringarna syftar också till att säkerställa den rätt till likvärdigt bemötande som föreskrivs i 6 § i grundlagen samt till att människor inte ska särbehandlas på grund av hälsotillstånd, funktionsnedsättning eller av någon annan orsak som gäller deras person. Dessutom har man som mål att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning enligt artikel 19 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Enligt artikeln erkänner konventionsstaterna lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer. Vid tillämpningen av de nya bestämmelserna ska uppmärksamhet också fästas vid den rätt till social trygghet och oundgänglig omsorg som garanteras i 19 § i grundlagen.

Enligt den nya 3 a § i lagen om hemkommun har de som vid långvarig vårdrelation, dvs. en vårdrelation som pågår över ett år, bor utanför sin hemkommun rätt att välja sin hemkommun. Rätten ska gälla personer som genom myndighetsbeslut placerats i institutionsvård, familjevård eller boende med boendeservice någon annanstans än i sin hemkommun.

Till socialvårdslagen har fogats en ny 16 a § enligt vilken en person som på grund av sin ålder, sin funktionsnedsättning eller av någon annan orsak inte kan bo självständigt har rätt att anhålla om service och vårdplats även i en annan kommun än sin hemkommun. Kommunen ska behandla ansökan, bedöma sökandens behov av service och fatta beslut om beviljande av service. Efter att ha fått beslut om tjänster och vårdplats kan sökanden flytta till kommunen i fråga.

Rätten att välja hemkommun ska i praktiken främst gälla personer som för att kunna bo i den nya kommunen behöver institutionsvård, familjevård eller placering i en enhet för serviceboende.¹ Personer som bor i hyresbostad eller i ägarbostad omfattas i regel inte av tillämpningsområdet.

¹ I detta sammanhang avses med boendeservice den boendeservice varom bestäms i socialvårdslagen, lagen om service och stöd på grund av handikapp (handikappservicelagen) (380/1987) och lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977).

Det förutsätts dock inte att personen redan då han eller hon bor i sin nuvarande hemkommun ska vara t.ex. i institutionsvård för att han eller hon ska kunna utnyttja möjligheten att söka sig till annan kommun på basis av de nya bestämmelserna. Ansökningsförfarandet kan tillämpas även i en situation där personen tills vidare kunnat bo hemma t.ex. med hjälp av närståendevård men där personens förhållanden håller på att förändras snabbt så att han eller hon i framtiden kommer att vara i behov av de tjänster som avses i 16 a § i socialvårdslagen. Ofta aktualiseras frågan om en äldre persons flyttning närmare sina anhöriga i det skede när t.ex. nedsatt funktionsförmåga eller ändrade levnadsförhållanden gör det svårt att bo i det egna hemmet.

Flyttning från en kommun till en annan kan ske som en alldeles vanlig flyttning, om personen inte är i behov av dygnet-runt vård eller service och om personen kan sköta flyttningen själv. Hemkommunen kan ändras i samband med flyttningen utan särskilda förfaranden också t.ex. då den huvudsakliga orsaken till flyttningen inte är vård i familjevård eller institutionsvård eller boende med boendeservice utan flyttningen beror t.ex. på familjerelationer. Förfarandet enligt 16 a § i socialvårdslagen avser att trygga möjligheter att flytta till en annan ort för personer som inte annars skulle ha möjlighet att flytta.

I 42 b § i socialvårdslagen ingår bestämmelser om ansvarsförhållandena mellan kommuner och faktureringsrätt som gäller kostnaderna för tjänster efter det att hemkommunen ändrats. Den nya hemkommunen svarar för att ordna service. Den tidigare hemkommunen ansvarar för de kostnader som åsamkas den nya hemkommunen av servicen och de nödvändiga anslutande tjänster som anges i serviceplanen så länge som personen omfattas av dessa tjänster, såvitt kommunerna sinsemellan inte kommer överens om något annat. Den nya hemkommunen kan också ordna för personen andra tjänster som inte hänför sig till vårdförhållandet och boendet. Den nya hemkommunen ansvarar för kostnaderna för dessa tjänster och likaså för tjänster som personen behöver, men som inte anknyter till vardaglig vård, utgående från sitt ansvar för ordnande av tjänster i enlighet med de normala bestämmelserna och principerna om hälso- och sjukvårdstjänster.

Det rekommenderas att förfarandet enligt denna anvisning ska tillämpas t.ex. vid fastställande av kostnader och vid fakturering alltid när kommunerna inte har avtalat om något annat förfarande.

1. RÄTT ATT VÄLJA HEMKOMMUN NÄR MAN BOR I EN ANNAN KOMMUN ÄN HEMKOMMUNEN

Enligt den nya 3 a § i lagen om hemkommun kan en person som är placerad i familjevård eller institutionsvård eller i boende med boendeservice någon annanstans än i sin hemkommun, trots den så kallade begränsningsbestämmelsen i 3 § 2 punkten, välja den kommun där verksamhetsenheten eller bostaden finns som sin nya hemkommun. Man behöver inte ange några grunder för valet. För att personen ska ha rätt att välja hemkommun ska vården eller boendet beräknas pågå eller ha pågått över ett år.

Huvudregeln i lagen om hemkommun, enligt vilken en persons hemkommun inte ändras om boendet i en annan kommun i huvudsak beror på behov av vård eller omsorg, förblir i kraft. Ordalydelser i lagrummet har dock preciserats. Lagändringen ger personen rätt att välja den faktiska boende-

kommunen som sin hemkommun. Om personen inte använder denna valmöjlighet förblir hemkommunen enligt huvudregeln densamma som förut.

Det konstateras i 42 a § i socialvårdslagen att när en person utnyttjar rätten enligt 3 a § i lagen om hemkommun att välja hemkommun, övergår ansvaret för att ordna service för personen till den nya hemkommunen från och med flyttningsdagen. Personen ska enligt 7 § i lagen om hemkommun omedelbart anmäla till magistraten om utnyttjandet av valmöjligheten. Enligt 10 § 2 mom. i lagen om hemkommun betraktas den dag då anmälan kommit in som flyttningsdag.

Personen ska ge en redogörelse till magistraten för att hans eller hennes boende i annan kommun beror på placering i boendeservice eller vård genom myndighetsbeslut och att vården eller boendet beräknas pågå eller har pågått över ett år. En skriftlig redogörelse till personen, som ska vidarebehandlingas till magistraten, kan ges av den verksamhetsenhet eller den tjänsteinnehavare i den nya kommunen som ansvarar för ordnandet av vård i denna kommun.

2. FLYTTNING TILL ANNAN KOMMUN

2.1 Hur ärendet inleds

Enligt 16 a § i socialvårdslagen kan den som vill flytta och bli invånare i en annan kommun, men som för att kunna bo där behöver institutionsvård, familjevård eller boendeservice anhålla om socialservice och vårdplats där på samma grunder som om han eller hon vore kommuninvånare. Personen behöver inte ange några grunder för flyttningen. Också en person som på egen hand sökt vård i en annan kommun än hemkommunen, och hemkommunen inte har ändrats i sammanhanget, kan ansöka om service i sin faktiska hemkommun enligt 16 a § i socialvårdslagen.

Ansökan ska dock inte behandlas, om sökanden har lämnat in en likadan ansökan till en annan kommun och behandlingen av den fortfarande pågår. Sökanden kan dock samtidigt ha ett ärende som gäller tillgång till vårdplats eller boendeservice under behandling i sin hemkommun.

Om personen på grund av sjukdom, handikapp eller av annan orsak inte själv kan göra ansökan kan han eller hon anlita ett ombud (förvaltningslagen, 1361/2003, 12 §). Ansökan kan också göras av personens lagliga företrädare.

Bestämmelser om hur ett förvaltningsärende inleds ingår i 4 kap. i förvaltningslagen.

Den kommun som man har för avsikt att flytta till är skyldig att genast underrätta sökandens hemkommun om att en sådan ansökan har kommit in och att den tagits upp till behandling. Sökandens hemkommun kan kontaktas trots sekretessplikt. På myndighets rätt att få tillgång till sekretessbelagda handlingar och övriga handlingar som gäller klienten tillämpas bl.a. lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (klientlagen, 812/2000) samt lagen om patientens ställning och rättigheter (patientlagen, 785/1992).

2.2 Bedömning av servicebehovet

Servicebehovet bedöms i den kommun som tagit emot ansökan i samråd med sökanden och hans eller hennes nuvarande hemkommun. Samarbetet mellan kommunerna omfattar i huvudsak tillgång till klientuppgifter från klientens nuvarande hemkommun.

Riksomfattande rekommendationer har utfärdats om bedömning av servicebehovet, som man kan läsa på finska i ”toimia”-databasen under adressen www.toimia.fi.

Kommunerna ska komma överens sinsemellan om hur samarbetet för att bedöma en persons behov av service ska ordnas. Den nya hemkommunen fattar beslut om ordnande av service. Det är möjligt att den tidigare hemkommunen har bedömt klientens servicebehov på annat sätt än den nya hemkommunen. Beslutet om att ordna service fattas dock enligt de principer som följs i den nya hemkommunen. De tjänster som erbjuds behöver inte vara precis desamma som i den nuvarande hemkommunen.

Bestämmelsen i 16 a § i socialvårdslagen tillämpas också t.ex. på långtidssjuka personer som i sin nuvarande hemkommun vårdas i en enhet inom hälso- och sjukvården. I vissa fall kan hälsotillståndet för den som flyttar kräva en långvarig placering i en enhet inom hälso- och sjukvården också i den nya hemkommunen, till exempel på hälsovårdscentralens bäddavdelning. Det är också möjligt att det behövs omedelbart vissa kompletterande hälso- och sjukvårdstjänster i samband med den boendeservice som personen behöver. Man ska komma överens om ordnande av hälso- och sjukvårdstjänster mellan social- och hälsovårdsväsendet i den nya kommunen innan beslut om tillhandahållande av tjänster ges till sökanden. I samarbetet mellan social- och hälsovården utnyttjas kommunernas SAS-arbetsgrupper (SAS = seuraa - arvioi - sijoita/följ upp, bedöm, placera).

Vid tillhandahållandet av service får personer som flyttar från en annan kommun inte behandlas på olika sätt än de som redan bor i kommunen; den som flyttar får inte försättas i en sämre eller bättre ställning. Den service som tillhandahålls ska vara likadan som man skulle tillhandahålla för personer som redan bor i kommunen och vars servicebehov har bedömts vara av samma nivå. Servicenivån ska vara samma för alla kommuninvånare trots att personens tidigare hemkommun i dessa fall betalar kostnaderna för vården. Med servicenivån för kommuninvånarna avses inbördes jämlikhet mellan kommuninvånare i motsvarande situation i förhållande till den service som behövs. Bedömningen av servicebehovet sker alltid enligt individuell prövning. Kommunen har inte skyldighet att ordna serviceplats i just en viss serviceenhet.

Vid bedömningen av sökandens behov av service kan man utnyttja olika system för bedömning av funktionsförmågan. Sådana är inom äldreomsorgen t.ex. RAVA- och RAI-index. Det har också utvecklats särskilda system för bedömning av servicebehov och individuellt hjälpbehov hos personer med utvecklingsstörning.

Bestämmelserna om lämnande av uppgifter, sekretess och tystnadsplikt ska iakttas i samarbetet mellan olika förvaltningsnämnder i kommunen.

Enligt 23 § i förvaltningslagen ska förvaltningsärenden behandlas utan ogrundat dröjsmål.

En myndighet ska på en parts begäran ge en uppskattning om när ett beslut kommer att ges samt svara på förfrågningar om hur behandlingen framskrider.

2.3. Beaktande av sökandens vilja och bästa

2.3.1. Hörande av sökanden

Bedömningen av servicebehovet utgår ifrån att man utreder personens egen åsikt och önskemål. Man ska också säkra sig om att den planerade flyttningen motsvarar sökandens önskemål och ligger i hans eller hennes intresse. Detta är viktigt i synnerhet i situationer där personens egna önskemål och åsikt avviker från hans eller hennes företrädarens eller närståendes åsikter. Huvudregeln är att det krävs förutom en redogörelse från hemkommunen att sökanden ska höras personligen.

Bestämmelser om hörande av sökanden och beaktande av sökandens åsikt och bästa ingår i förvaltningslagen, klientlagen och patientlagen. Det föreskrivs i 9 § i klientlagen att om en myndig klient på grund av sjukdom eller nedsatt psykisk funktionsförmåga eller av någon annan motsvarande orsak inte kan delta i och påverka planeringen och genomförandet av de tjänster som tillhandahålls klienten eller de andra åtgärder som anknyter till den socialvård som ges klienten eller inte kan förstå föreslagna alternativa lösningar eller beslutens verkningar, ska klientens vilja utredas i samråd med klientens lagliga företrädare, till exempel intressebevakare, eller en anhörig eller någon annan närstående. Om hörande av sökandens intressebevakare eller annan laglig företrädare föreskrivs i 35 § i förvaltningslagen.

Vid hörande av klienten ska man vid behov utnyttja understött beslutsfattande och hjälpmedelsberoende kommunikation när man utreder sökandens egna behov, vilja och önskemål.

Bestämmelser om lämnande av uppgifter, sekretess och tystnadsplikt vid behandlingen av en klients ärenden som gäller social- och hälsovård ingår i klientlagen, patientlagen, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet samt personuppgiftslagen (523/1999).

Om hörande av sökanden innan beslut om honom eller henne fattas föreskrivs i 34 § i förvaltningslagen.

2.3.2. Sökandens bästa är den primära grunden för avgörande

Enligt 8 § i klientlagen ska man vid lämnande av socialvård i första hand beakta klientens önskemål och åsikt och även i övrigt respektera klientens självbestämmanderätt. Klienten ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen och genomförandet av de tjänster som tillhandahålls klienten. Detsamma gäller andra åtgärder som ansluter sig till den socialvård som ges klienten. Klientens sak ska behandlas och avgöras med hänsyn i första hand till klientens intresse.

Vid bedömning av en persons behov av service bör man i regel utreda personens egen vilja och önskemål genom att möta honom eller henne och vid behov hans eller hennes närstående. Om detta dock visar sig vara svårt t.ex. på grund av långa avstånd, kan man be den nuvarande hemkommunen

lämna en redogörelse om personens servicebehov. I sammanhanget ska man se till att klienten hörs och att klientens egen åsikt och vilja utreds.

Flyttningssituationen och dess inverkan ska bedömas på sätt som tar i beaktande klientens bästa som helhet. En flyttning ska ske utgående från personens egna behov, inte till exempel från de anhörigas behov. Om sökanden inte förmår att yttra sin vilja, ska yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården i sista hand bedöma sökandens helhetssituation.

2.4 Beslut om service och vårdplats

Enligt socialvårdslagen ska beslut fattas om beviljande av socialtjänster. Bestämmelser om fattande av ett förvaltningsbeslut och om dess form ingår i 4 kap. i förvaltningslagen. Beslutet ska ges skriftligen.

När sökanden kan anvisas en plats till exempel i en serviceboendeenhet, ska beslut fattas om saken. De tidsfrister som redogörs för i kap. 2.5. samt tid för ändringssökande börjar löpa från delfåendet av detta beslut. Beslutet kan också innebära att personen placeras på en tillfällig vårdplats som är avsedd för korttidsvistelse för att vänta tills den egentliga vårdplatsen blir ledig. Det har ansetts i rättspraxis att ett förvaltningsbeslut bör fattas redan när en person placeras i kön, eftersom det faktiska beslutet om huruvida man kan ordna den service och placeringsplats som klienten söker eller inte fattas då. Det är motiverat att klienten efter att servicebehovet bedömts ska få ett beslut som kan överklagas. Om kommunen inte kan ordna en placeringsplats för sökanden eller det inte går att tidsmässigt specificera när en plats blir ledig, bör beslutet till denna del vara negativt. Ett negativt beslut ska motiveras.

Servicen kan också ordnas genom att använda servicesedel, om klienten godkänner detta förfarande.

Beslutet om service ska alltid fattas med stöd av 23 § i förvaltningslagen utan ogrundat dröjsmål. I lag kan det dock ingå särskilda bestämmelser om tidsfristen för fattande av beslut: Beslut om service och stöd enligt handikappservicelagen ska fattas utan obefogat dröjsmål och senast inom tre månader från det att den handikappade personen eller hans eller hennes företrädare har ansökt om service eller stöd, om inte utredningen av ärendet av särskilda skäl kräver längre behandlingstid (t.ex. sällsynt skada eller sjukdom) (handikappservicelagen 3 a § 3 mom.).

Sökanden har i sitt ärende tillgång till samma medel för rättelse och ändringssökande som invånarna i kommunen.

2.5 Mottagande av de tjänster som erbjuds och flyttningsanmälan

När kommunen har beslutat bevilja service, ska sökanden inom två veckor efter att ha fått del av beslutet anmäla till kommunen om han eller hon tar emot servicen. Sökanden har rätt att inom tre månader efter att ha fått del av beslutet flytta till den serviceenhet som anvisas. (Socialvårdslagen 16 a § 2 mom.)

Om sökanden försummar att iaktta nämnda tidsfrister, förfaller hans eller hennes rätt till den service som beslutet gäller. Vid beräkningen av tidsfrister iakttas lagen om beräkning av laga tid (150/1930).

I samband med flyttningen ska personen göra flyttningsanmälan till magistraten. Enligt lagen om hemkommun ska flyttningsanmälan göras tidigast en månad före och senast en vecka efter flyttningsdagen. Förutom flyttningsanmälan ska personen till magistraten lämna en redogörelse för att flyttningen beror på att han eller hon har fått vårdplats eller service enligt 16 a § i socialvårdslagen i den andra kommunen. En skriftlig redogörelse som ska vidarebefordras till magistraten kan ges personen till exempel av den verksamhetsenhet eller den tjänsteinnehavare i den nya kommunen som är ansvarig att ordna service i denna kommun.

Skyldigheten att ordna service gäller hemkommunen. Därför ska kommunen ge anvisningar till personen om hur man gör flyttningsanmälan, eftersom hemkommunen inte ändras innan anmälan har gjorts. Enligt den hemkommun som anges i folkbokföringen bestäms bl.a. kommunernas statsandelar och beskattningsrätt.

Den kommun varifrån personen håller på att flytta ansvarar för ordnande av tjänster till dess flyttningen sker. Vård för personen i samband med flyttningen ska ordnas utan avbrott. Den som flyttar svarar själv för flyttkostnaderna.

3. FÖLJDER AV ATT HEMKOMMUNEN ÄNDRAS

Den viktigaste effekten som anknyter till hemorten med tanke på en enskild person är kommunens medlemskap. De viktigaste rättigheter som är bundna till medlemskapet i kommunen är rösträtt i kommunalvalet, valbarhet för förtroendeuppdrag i kommunen, rätt att anföra kommunalbesvär samt rätt att använda institutioner, tjänster och sociala förmåner i kommunen. På basis av hemorten bestäms också angelägenheter med anknytning till personens rösträtt och valbarhet i statliga val.

Den kommun där personen vistas är skyldig att bevilja utkomststöd. Utkomststöd kan sålunda beviljas även personer som endast tillfälligt vistas i kommunen. Efter flyttningen är det i regel klart att personens nya hemkommun är skyldig att bevilja utkomststöd.

Till hemorten ansluter också vissa offentlighetsrättsliga skyldigheter som gäller en person. På basis av hemorten bestäms bl.a. den kommun till vilken en enskild person ska betala kommunalskatt på sina personliga inkomster.

Den nya hemkommunen tar ut klientavgifter för de tjänster som den ordnar för klienten enligt sina egna bestämningsgrunder.

Storleken på statsandel som kommunen erhåller baserar sig huvudsakligen på invånarantalet och åldersstrukturen i kommunen. Därtill beaktas bl.a. prevalensen av sjukdomar bland invånarna. Sålunda inverkar den nya kommuninvånaren på beloppet av statsandel som beviljas den nya hemkommunen. Den statsandel som kommunen får och de avgifter som tas ut av klienten beaktas i ersättningssystemet mellan kommunerna på sätt som nedan redogörs för mer i detalj.

4. ERSÄTTNINGSSYSTEMET MELLAN KOMMUNER

Om system för kommunersättning med anknytning till ändringarna av lagen om hemkommun och socialvårdslagen föreskrivs i paragraferna 42a och 42 b i socialvårdslagen. Det är rekommendabelt att alltid använda ett förfarande enligt denna anvisning till exempel vid fastställande av kostnader och vid fakturering, om kommunerna med ett avtal sinsemellan inte har avtalat om något annat förfarande.

Kommuner kan dock utan hinder av bestämmelserna avtala om ordnande av tjänster, tjänsternas omfattning, kostnader, ersättningsnivå och inkomster som dras av från kostnaderna på ett annat sett än vad som presenteras i denna rekommendation. (42 b § 4 mom.)

4.1 Faktureringsrätt och tjänster som ersätts enligt lagen

Enligt 42 b § i socialvårdslagen är det fortfarande personens tidigare hemkommun som ansvarar för de faktiska kostnaderna för familjevård eller institutionsvård eller för boende med boendeservice enligt beslutet av kommunen efter flyttningen. Detta gäller situationer som avses i både 16 a och 42 a § i socialvårdslagen.

Faktureringsrätten gäller i första hand personer som placerats i en annan kommun på institution, boendeservice eller familjevård, om personen väljer den kommun där vård- eller boendeserviceenheten är placerad som sin hemkommun. Hemkommunen kan i dessa fall redan ha lämnat en betalningsförbindelse eller ingått ett avtal om köptjänster med den kommun där enheten finns.

För det andra gäller faktureringsrätten institutionsvård, boende med boendeservice och familjevård enligt 42 b § 1 mom. som personen är i behov av i det ögonblick som han eller hon vill flytta från hemkommunen till en annan kommun. Servicebehovet beror på att personen inte klarar av att bo självständigt, utan är i behov av tjänsterna i fråga för att klara sig och en normal flyttning inte är möjlig. Faktureringsrätten omfattar även nödvändiga anslutande tjänster, som till exempel kan vara kostnader orsakade av hemsjukvård, trygghetstelefon och jour.

Den nya kommunen fakturerar den tidigare hemkommunen en ersättning motsvarande kostnaderna. Vid beräkning av ersättningen dras följande poster av:

- 1) statsandel för kalkylmässiga kostnader för social- och hälsovård per invånare som bestäms utifrån åldersklassen för personen i fråga enligt 55 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) samt
- 2) klientavgifter som tagits ut av personen enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården eller klientavgifter som i övrigt tagits ut för tjänster som omfattas av avtalet.

En persons tidigare hemkommun svarar för de faktiska kostnaderna för institutionsvård, familjevård eller boende med boendeservice. Den nya hemkommunen svarar för de övriga kostnaderna. Sådana kostnader är bland annat

- hälso- och sjukvårdskostnader till följd av att personen insjuknar

- hälso- och sjukvårdskostnader till följd av olycksfall som drabbat personen
- kostnader för sådan tandvård som normalt inte ingår i vårdservicen i fråga

Om servicen omfattar som en normal del tjänster av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, anses de ingå i kostnader som den tidigare hemkommunen ska betala. Om det på ålderdomshemmet ordnas regelbundna besök av en läkare eller en sjukvårdare som en del av vården, hör också den kostnad som de medför till den andel som ska faktureras från den tidigare hemkommunen. Utgångspunkten är också i övrigt att tjänster som ordnas på ett likvärdigt sätt för alla boende i vård- eller boendeserviceenheten omfattas av faktureringen.

Om lagen har fastställt de tjänster som ingår i någon vårdform, ingår deras kostnader i de kostnader som ska faktureras.

Den nya hemkommunen kan fakturera den tidigare hemkommunen för de tjänster som erbjuds en person först efter flyttningen eller att flyttningsanmälan anlänt till magistraten. Kommunen kan därmed inte få ersättning från den tidigare hemkommunen för en vårdplats som reserverats för sökanden för tiden före flyttningen.

Systemet för ersättningar till kommuner tillämpas så länge som hemkommunen ansvarar för ordnandet av tjänsterna. Om en persons hemkommun ändras när han eller hon flyttar till en ny ort, överförs ansvaret för ordnande av tjänsterna till nästa hemkommun. Ansvaret för kostnaderna för tjänsterna kvarstår dock fortfarande hos samma kommun, dvs. den kommun från vilken personen har första gången flyttat bort med stöd av 16 a § i socialvårdslagen, eller i stället för vilken han eller hon har som sin hemkommun valt den kommun där tjänsterna är belägna med stöd av 3 a § i lagen om hemkommun. I dessa flyttningsituationer följer man i tillämpliga delar delvis samma förfaranden som efter den första flyttningen. Vid bedömning av vårdbehovet är naturligtvis den senaste hemkommunen en central samarbetspart och den har den mest aktuella informationen om situationen för den som flyttar. I fråga om fakturering ska man kontakta personens tidigare hemkommun som fortfarande har kostnadsansvaret.

Om ordnandet av nödvändiga tjänster ankommer på en samkommun, följs samkommunens normala faktureringspraxis. Samkommunen fakturerar personens hemkommun i varje situation enligt de bestämmelser och avtal som ska iakttas. Personens hemkommun fakturerar vidare de kostnader som den betalat till samkommunen av personens tidigare hemkommun.

4.2. Avtal

Ikraftträdandet av lagen upphäver inte betalningsförbindelser och avtal om köptjänster som utfärdats mellan kommunerna. De ska följas så länge de gäller eller tills kommunerna sinsemellan har ingått ett nytt ersättande avtal. Lagen upphäver inte heller avtal mellan en kommun och en privat serviceproducent där det till följd av lagändringen kan uppstå behov av att ingå ett nytt avtal.

Om det saknas avtal mellan kommunerna och om det sker en sådan flyttning som avses här, ska den nya hemkommunen meddela den tidigare hemkommunen i förväg att den vid faktureringen iakttar ett förfarande enligt denna rekommendation. Samtidigt bör kommunen också meddela om den använder ett sådant klientcentrerat kostnadsberäkningssystem som nämns senare och som kommunen

tänker använda eller kommer kommunen att som faktureringsgrund tillämpa vårdenhetens genomsnittliga årskostnader. Även i övrigt görs en redogörelse om faktureringsgrunderna med tillräcklig noggrannhet i samband med faktureringen.

Om den betalningsskyldiga kommunen motsätter sig eller inte vill godkänna ett förfarande enligt meddelandet om tillämpning av denna rekommendation, ska man eftersträva att kommunerna emellan genast komma överens i frågan. Om man inte når ett avtal, ska frågan behandlas som ett förvaltningsstvistförfarande.

Om man senare vill få en ändring till stånd i ett förfarande som tagits i bruk utan ett faktiskt avtal, ska kommunerna sinsemellan alltid komma överens om ändringen.

4.3 Principerna för bestämning av kostnaderna

4.3.1 Principer som ska användas

Systemet för ersättningar mellan kommuner baserar sig i första hand på faktiska kostnader, dvs. kostnadskalkylering efter klient eller klientgrupp. Om kommunen inte använder kostnadskalkylering efter klient- eller klientgrupp, används som bestämning för fakturering genomsnittliga årskostnader enligt serviceenhetens produktgrupper.

Utgångspunkten för kostnaderna är de kostnader som servicens verksamhet åsamkar. Från dessa avdras övriga verksamhetsintäkter, klientavgifter och statsandelen. Grunden för fakturering måste vara densamma för vårdenhetens samtliga klienter. Valet mellan den genomsnittliga kostnaden eller kostnaden enligt klient(grupp) får inte göras från klient till klient.

Vid fakturering beaktas som utgifter serviceformens externa och interna verksamhetsutgifter och -intäkter. Som kostnad per enhet används för serviceformen typisk kostnad beräknat per användningsdag, vård dag eller vårdplats eller annan motsvarande prestation. Förutom verksamhetsutgifterna beaktas som utgifter en andel av sektorsförvaltningens utgifter och överföringsposter enligt principen om orsakande, såsom andelar av kostnaderna för uppgifter som skötts centraliserat (bl.a. hyror i överföringsposterna, löneräkning och bokföring eller övriga motsvarande kostnader).

Kostnader som hänför sig till lokaler som faktureras klienten i serviceboende beaktas inte, och därför ska hyror som ska faktureras inte heller dras av som inkomster.

Om kommunen ordnar en vårdplats för en person som omfattas av faktureringsrätten på annat sätt än kommunal produktion, faktureras den tidigare hemkommunen med en summa från vilken har avdragits en eventuell kalkylerad återbörd av mervärdesskatt. Till faktureringssumman kan man inte utan avtal mellan kommunerna lägga till kostnader på grund av förvaltning av köptjänster eller övervakning av produktion.

4.3.2 Avdrag för andra verksamhetsintäkter

Från bruttokostnader som utgör grund för ersättning dras av andra än intäkterna för den faktiska verksamheten. Andra intäkter än intäkterna för den faktiska verksamheten är intäkter som har en anknytning till uppgiftens prestationsproduktion utan att dock höra till den. Dessa intäktsposter kan bland annat vara försäljningsintäkter för måltidsservice för andra än de boende på serviceenheten i fråga eller för uthyrning av andra lokaler eller utrustning. (se Handbok för kostnadsberäkning för kommuner och samkommuner s. 75).

4.3.3 Avdrag för klientavgift

Klientavgiften dras av vid kommunfakturering från klient till klient. Klientavgiften beaktas inte alls vid kommunfakturering, om klientavgift inte tas ut av klienten på grund av att han eller hon har små inkomster eller klientavgift inte tas ut med stöd av en specialbestämmelse i lagen. Om en klientavgift för klienten inte kan bedömas med tillräcklig precision används genomsnittliga klientavgiftsintäkter för varje vårdenhet.

4.3.4 Avdrag för statsandel

Från grundpriserna/invånare, som på basis av åldersklassen för personen i fråga bestäms som en del av statsandelen för kommunens basservice, dras av en procentandel motsvarande statsandelsprocenten (34,11 % v. 2011) för kommunens basservice. Åldersklassen definieras enligt klientens ålder under det aktuella årets sista dag. Statsandelen dras även av för flyttningsåret samt följande år, även om statsandelen för dessa år betalas till den tidigare kommunen på grund av ett dröjsmål vid beräkning av statsandelen. På grund av dröjsmålet får den nya hemkommunen statsandelen för dessa år i genomsnitt 1,5 år även efter det att klienten inte längre omfattas av den nya hemkommunens tjänster.

4.3.5 Kommunernas inbördes ersättningar och servicesedel

Om klientens ursprungliga hemkommun ordnar tjänster som nämns i 42 b § 1 mom. genom servicesedlar utanför hemkommunen, har klienten i sådana här situationer rätt att byta hemkommun enligt 3a § i lagen om hemkommun. Klienten kan i det här fallet ansöka om tjänster i den nya hemkommunen, som fattar beslut i ärendet.

Den ursprungliga kommunen ansvarar för kostnaderna för den tjänst som den nya kommunen ordnat. I en sådan här situation lönar det sig för klienten att kontakta kommunerna innan han eller hon gör flyttanmälan för att kommunerna ska kunna avtala om betalning av kostnaderna under övergångsperioden.

Kommunen kan ordna sina tjänster som nämns i 42 b, för vilka den ursprungliga hemkommunen kan faktureras, också med servicesedlar. Om så sker och klienten godkänner servicesedeln som en form för att ordna tjänsten, orsakar ordnandet av tjänsterna kostnader för kommunen till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan servicesedelns värde och en eventuell kalkylerad mervärdesskatt.

Den nämnda skillnaden kan faktureras den tidigare hemkommunen. För en tjänst som ordnas med servicesedel kan inte heller förvaltningskostnader läggas till den summa som faktureras.

4.4 Fakturering

4.4.1 Fakturering i efterskott

Faktureringen är avsedd att göras årligen i efterskott. Faktureringen baserar sig på ett kostnadsberäkningssystem antingen per klient eller klientgrupp, eller kostnader enligt bokslutet för året före räkenskapsåret, för vilka det finns exempel i kapitlen 4.6.1 och 4.6.2.

Kostnaderna enligt föregående års bokslut justeras så att de överensstämmer med räkenskapsårets prisnivå med hjälp av prisindexet för offentliga utgifter Kommunalekonomi/social- och hälsovård (2005=100). Till exempel faktureringen för år 2011 baserar sig på bokslutet för år 2010, och kostnader enligt detta justeras så att de överensstämmer med nivån för år 2011 genom att använda indextalet för det tredje kvartalet år 2010, som publiceras i oktober-november 2011. Till exempel indexförändringen Q3 2010/Q3 2009 har varit 2,4 procent (beräknat enligt poängtalerna Q3/2010=116,8 och Q3 2011=114,1), som skulle ha använts för justeringen av kostnaderna för år 2010 om faktureringen hade gjorts för år 2010.

Om man vill använda månadsvis fakturering, uppskattas kostnaderna i början av året så exakt som möjligt enligt föregående års kontouppgifter och på basis av detta uppskattas priset för den årliga faktureringen som divideras med tolv. Det fakturerade beloppet justeras så att det överensstämmer med uppgifterna från bokslutet med beaktande av indexhöjningen i fakturan för december.

Fakturan ska sändas före utgången av kalenderåret. Faktureringsgrunderna ska framgå av fakturan: kostnader för verksamheten, övriga verksamhetsintäkter som eventuellt ska dras av och klientavgifter samt statsandel.

Faktureringspris /år = Kostnadsunderlag – verksamhetsintäkter som eventuellt ska dras av – klientavgifter – statsandel för social- och hälsovården

Exempel på faktureringspraxis:

1. Om producenten är en kommun som klienten bor i, fakturerar kommunen den tidigare hemkommunen.
2. Om producenten är en samkommun (även specialomsorger), kan samkommunen fakturera den tidigare hemkommunen på samma grunder som en medlemskommun med iakttagande av speciallagar och avtal och därutöver med beaktande av avdragen enligt 42 b § i socialvårdslagen. Om samkommunen inte fakturerar den tidigare hemkommunen, fakturerar den nya hemkommunen den tidigare hemkommunen för den andel som den betalat till samkommunen med beaktande av de ovan nämnda avdragen.
3. Om klienten är placerad utanför sin hemkommun hos en privat serviceproducent och klienten byter kommunen där han eller hon är placerad till sin hemkommun, är utgångspunkten att faktureringen görs genom hemkommunen.

4.4.2 Faktureringspris för ofullständigt år

Om boendet börjar eller slutar under kalenderåret, fastställs avgiften för det ofullständiga året (ankomst- och avresedag inkluderas i vårddagarna) i förhållande till vårddagarna enligt följande:

Årsavgift * antalet vårddagar/364

4.5 Bokföringsmässig behandling av kostnadsersättningar

4.5.1. Hemkommunsersättningar för den nya kommunen

De hemkommunsersättningar som den nya hemkommunen med stöd av lagen om hemkommun tar ut för tjänster den tillhandahåller bokförs som försäljningsintäkter: *Försäljningsintäkter/Ersättningar av kommuner och samkommuner/Hemkommunsersättningar* (3100–3129 i mallen för kontoplan). I bokföringen finns det skäl att följa upp dessa hemkommunsersättningar som faktureras med stöd av ändringen i lagen om hemkommun. Det lönar sig då att använda ett särskilt konto i kontogruppen (t.ex. 3105 eller något ledigt kontonummer och döpa kontot till exempelvis Hemkommunsersättningar från tidigare hemkommun) eller på något annat sätt avskilja ersättningarna i kontostrukturen. Om den nya hemkommunen tillhandahåller tjänster genom en samkommun och samkommunen fakturerar den tidigare hemkommunen direkt, har också samkommunen skäl att bokföra intäkterna på detta sätt.

4.5.2. Utgifter för hemkommunsersättningar

De hemkommunsersättningar som den tidigare hemkommunen betalar på basis av ändringen i lagen om hemkommun bokförs bland Köp av kundtjänster från kommuner eller samkommuner (kontogrupp 4300–4339 i mallen för kontoplan). Den tidigare hemkommunen har skäl att följa upp de hemkommunsersättningar den betalar på basis av ändringen i lagen om hemkommun. Det lönar sig då att använda ett särskilt konto i kontogruppen Köp av tjänster/t.ex. Köp av kundtjänster, hemkommunsersättningar enligt lagen om hemkommun (ledigt kontonummer 43xx, dessutom sektorindelning med kontospecifikationen "från kommuner" eller "från samkommuner", beroende på faktureraren).

4.5.3. Skyldighet att följa upp kostnaderna

Det är nödvändigt att följa upp inkomsterna av och utgifterna för hemkommunsersättningarna i bokföringen, eftersom det kommer att göras en uppföljning av lagändringarnas kostnadseffekter och inverkan på kommunernas servicesystem och kundernas ställning. Resultaten av uppföljningen rapporteras under år 2013, och utgående från resultaten kommer nödvändiga åtgärder att vidtas.

4.6. Exempel på hur kostnader bestäms

4.6.1 Effektiverat serviceboende

Kostnaderna enligt bokslutet

Klienten ansöker om vårdplats i kommun X och får ett positivt beslut. Kommunen erbjuder en plats i enhet för effektiverat serviceboende. Klienten tackar ja till den erbjudna platsen, meddelar att han eller hon tar emot platsen och flyttar till enheten för serviceboende.

Servicehusets kostnadsstruktur enligt det senaste bokslutet:

- Personalkostnader 2,1 miljoner
- Material, förnödenheter och varor 0,2 miljoner
- Planenliga avskrivningar 0,1 miljoner
- Andel av social- och hälsovårdsväsendets förvaltningskostnader 0,1 miljoner (exklusive andel av kostnaderna för allmän förvaltning och centralförvaltning)
- Köp av externa tjänster 0,1 miljoner
- Intern fakturering netto (bl.a. hemsjukvård, städning, ekonomiförvaltning) 0,7 miljoner
- Totalt 3,3 miljoner euro
- Antalet vårdplatser 72, genomsnittlig beläggning 68 klientplatser
- Genomsnittlig enhetskostnad för en plats på institution=3,3 miljoner/68 = 48 500 (133 €/vård dag), som höjs med prisindexet för offentliga tjänster (social- och hälsovård)

Hyran för en servicebostad

Hyror som hänför sig till ett servicehus beaktas inte som intäkter av klientavgifterna, liksom inte heller kapital-, underhålls- eller uppvärmningskostnader eller andra kostnader för byggnaden.

Avdrag för klientavgiften

Den genomsnittliga klientavgiften för servicehuset dras av med ett belopp som motsvarar den personliga klientavgiften, om kommunen klarar av att specificera klientavgifterna för personerna. Om det saknas ett beräkningssystem på klientnivå, används genomsnittliga klientavgifter för enheten i fråga enligt föregående bokslut som i exemplet är 13 200 €/år.

Avdrag för statsandelen

Grundpriserna för social- och hälsovården enligt åldersgrupp år 2011 (euro/invånare):

Åldersgrupp	Socialvård	Hälso- och sjukvård	Totalt
0–6-åringar	6 355,93	826,49	7 182,42
7–64-åringar	295,68	897,83	1 193,51
65–74-åringar	861,74	2 108,69	2 970,43
75–84-åringar	5 195,43	4 064,10	9 259,53
85-åringar och äldre	14 266,09	7 050,66	21 316,75

Statsandelsprocenten fastställs med stöd av 55 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/ 2009). Statsandelsprocenten år 2011 är 34,11 %.

En klient som anlitar sin hemkommun är 78 år under årets sista dag, varför vi använder motsvarande rad. De kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården år 2011 är 9 259,09 €, varmed det belopp som ska dras av med statsandelsprocenten 34,11 % för år 2011 är: $9\,259,09 \text{ €} \cdot 34,11 \% = 3\,158,28 \text{ €}$.

Avdrag för andra verksamhetsintäkter

Serviceboendet i fråga har inga andra verksamhetsintäkter.

Faktureringspris

Faktureringspris/år = Kostnadsunderlag – klientavgifter – statsandel för social- och hälsovården
 $48\,500 \text{ €} (+ \text{indexförhöjning}^2 \text{ Q3 2011/Q3 2010} - (13\,200 + 3\,158,28)) = 33\,305,72 \text{ €}$

Klienten flyttar till exempel den 5 november, varmed antalet dagar som ska faktureras i november är 26 och i december 31, totalt 57 dagar. Summa som ska faktureras för det här året:

Summa som ska faktureras för hela året $(33\,305,72 \text{ €}) \cdot 57 / 364 = 5\,215,46 \text{ €}$.

² I exempelberäkningen har ändringen Q3 2010 /Q3 2009: 2,4 % använts, eftersom den riktiga förändringen inte var känd när anvisningen skrevs. Indexförändringen finns på adressen: http://www.stat.fi/til/jmhi/index_sv.html eller på adressen: www.stat.fi med sökordet prisindex för offentliga utgifter → tabeller, av vilka väljs [Tabellbilaga 2. Kommunalekonomi efter uppgiftsområde 2005=100](#)

4.6.2 Ålderdomshem

Utgångsantagandena i exemplet och kostnader enligt bokslutet

En klient (ålder i slutet av flyttningsåret är 90 år) ansöker om vårdplats i kommun X och får ett positivt beslut från ålderdomshemmet. Klienten tackar ja och flyttar till vårdplatsen. Kommunen X blir berättigad att fakturera den tidigare hemkommunen.

Ålderdomshemmets kostnader är enligt senaste bokslutet följande (tusen euro)

Utgifter som räknas som kostnadsunderlag för ålderdomshemmet

• Personalkostnader	3162,45
• Köp av tjänster	746,75
• Material, förnödenheter och varor	249,40
• Övriga verksamhetskostnader	250,00
• Interna kostnader	75,50
• Överföringsposter	44,95
• Avskrivningar	34,80
• Totalt	4 563,85

Från bruttokostnader som utgör grund för ersättning dras av andra intäkter än intäkterna för den faktiska verksamheten. Ålderdomshemmet har ett kök som även säljer cateringtjänster till hälsovårdscentralen

- Interna försäljningsinkomster 51

Grunden för fakturering

= bruttokostnader för verksamheten – verksamhetsinkomster som ska dras av
= 4 563,85 € – 51 € = 4 512,85 €

Ålderdomshemmet har 92 boendeplatser, den genomsnittliga beläggningen är 89 boende, varmed kostnadsunderlaget per klient är

= 4 512 850 € / 89 = 50 706,18 €, som höjs med prisindexet för offentliga utgifter Q3 2011 / Q3 2010, som publiceras i oktober 2011.

Avdrag för klientavgifter

Klientavgifterna dras av enligt det beslut om klientavgifter som fattats för kunden. Klientavgiften är 500 €/ månad, 6 000 €/ år.

Avdrag för statsandelen

Statsandelsprocenten fastställs med stöd av 55 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Statsandelsprocenten år 2011 är 34,11 %.

En klient som anlitar sin hemkommun är 90 år under årets sista dag, varför vi använder motsvarande rad. De kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården år 2011 är 21 316,69 €, varmed det belopp som ska dras av med statsandelsprocenten 34,11 % för år 2011 är:

$$21\,316,75 \text{ €} * 34,11 \% = 7\,271,14 \text{ €}.$$

Faktureringspris

Den tidigare hemkommunen faktureras enligt följande formel:

Kostnadsunderlag – klientavgifter – statsandel för social- och hälsovården

$$= 50\,706,18 \text{ €} (+ \text{indexförhöjning}^3), - 6\,000 - 7\,271,14$$

$$= 50\,706,18 \text{ €} * 1,024 - 6\,000 - 7\,271,14 = 38\,651,99 \text{ €}$$

För mer information:

Regeringsråd Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, tfn 09 160 74113.

³ Den rätta indexförhöjningen tillkännages inte förrän i oktober 2011, men i exempelberäkningen används kostnadsökningen för åren 2010 och 2009, 2,4 %.

